

KVALITETSVURDERING OG PRISGRADERING AV NORSKAVLET KORN TIL MAT OG FÔR

Forelesningsnotat i plantekultur

av

Erling Strand

Udatert, mest sannsynlig fra første halvdel av 1970-tallet

Kvalitetsvurdering og prisgradering av norskavlet korn til mat og for.

Kornloven av 1928 bestemmer bl.a. at Statens Kornforretning, som kom igang 1. juli 1929, har plikt til å kjøpe alt matnyttig korn som produsentene ønsker å selge. Denne kjøpeplikt er seinere blitt utvidet til også å gjelde korn av forkvalitet.

Det korn som produsentene byr fram ^{ved} Kornforretningens kornmottak blir, alt avhengig av kvaliteten, plassert i en av de tre følgende kvalitetsgrupper:

1. Akseptert som matkorn med prisgradering etter gjeldende regler.
2. Avvist som matkorn, men akseptert som forkorn til de priser som gjelder for denne kvalitetsgruppe.
3. Avvist og kan ikke tas i mot ved kornsiloen.

For de to første kvalitetsgrupper foreligger det statistikk og annet tallmateriale. Den siste gruppe av kornpartier registreres ikke. Antall partier, mengder og opplysninger om kvalitet m.v. mangler derfor denne kvalitetsgruppe.

Fordelingen av norsk korn på kvalitetsgruppen matkorn og forkorn varierer sterkt fra år til år. I de siste 14 år har fordelingen vært følgende.

År	Matkorn %	Forkorn %
1961	93,6	6,4
1962	68,0	32,0
1963	90,0	10,0
1964	83,8	16,2
1965	81,5	18,5
1966	94,6	5,4
1967	87,0	13,0
1968	98,0	2,0
1969	97,0	3,0
1970	87,7	12,3
1971	97,6	2,4
1972	97,5	2,5
1973	96,0	4,0
1974	91,0	9,0

I 1968 med godt bergingsvær ble bare 2,0 % av det mottatte korn avregnet til forpris, mens andelen i 1962 var oppe i 32,0 %.

Men den sentrale rolle som Statens Kornforretning spiller når det gjelder kjøp og omsetning av norsk korn, er den kvalitetsvurdering som denne praktiserer blitt normgivende for kvalitetsvurderingen av norsk korn både til mat og til for.

Her i landet fastsettes prisen på korn til produsent som et resultat av jordbruksforhandlingene. Den omforenede eller fastsatte pris for de enkelte kornarter gjelder for en basis kvalitet som er nærmere definert i Statens Kornforretnings prisgraderingstabeller. Prisen på det enkelte kornparti blir bestemt ut fra denne basis pris og den kvalitetsvurdering og prisgradering som den nevnte prisgraderingstabell foreskriver.

I det følgende gis det en oversikt over de regler som Statens Kornforretning legger til grunn for kvalitetsvurderingen av norsk korn.

Basis pris for korn til mat gjelder for vare med vanninnhold, 17,0 %, (16,6 - 17,5 %) ens for alle kornarter. Prisen gjelder videre for en basis H1-vekt som er ulik for kornartene (se prisgraderingstabellen). For å oppnå basispris skal ikke andre kvalitetsegenskaper gi anledning til merknader.

Av de kvalitetsegenskaper som er nevnt, bestemmes vanninnhold og H1-vekt på objektiv måte, d.v.s. ved veiing eller måling, mens de øvrige kvalitetsegenskaper bedømmes skjønnsmessig etter fastsatte retningslinjer.

Prisgraderingen av korn etter vanninnhold er basert på den økonomiske betydning av to forhold.

1. Prisjustering etter vanninnhold. Korn med ulikt vanninnhold har følgelig også ulikt innhold av tørrstoff. Da det bare er tørrstoffet som har verdi, foretas det en prisjustering som er proporsjonal med tørrstoffprosenten i varen. Med utgangspunkt i den pris som er fastsatt for basis kvalitet, beregnes prisen pr. kg tørrstoff for hver av kornartene, hvete, rug, bygg og havre. Med en basispris for bygg på 112 øre pr. kg ved 17 % vann blir prisen pr. kg tørrstoff i bygg 135 øre pr. kg. Den tilsvarende beregning av prisen pr. kg tørrstoff foretas også for de øvrige kornarter.

Den aktuelle pris pr. kg for et kornparti etter justering for avvikende vanninnhold blir da: kg tørrstoff pr. kg vare x pris pr. kg tørrstoff. Det resulterer i at korn med vanninnhold lågere enn basis (17%) får et tillegg i pris, mens korn med høyere enn basis vanninnhold får fradrag i prisen. Denne prisjustering gjelder for korn i området 13,5% vann og oppover uten noen fastsatt øvre grense. En skal her merke seg at det ikke gis kompensasjon for det vekttap som oppstår når korn tørkes til lågere vanninnhold enn 13,5%. For bygg er prisjusteringen for ulikt vanninnhold beregnet i tabellen side 4.

2. Tillegg eller fradrag i tørkeutgifter for korn med lågere eller høyere vanninnhold enn basis (17%).

For å være lagerfast i store siloer må kornet tørkes til under 15% vann. Det spares derfor tørkeutgifter når korn leveres med lågere enn basis vanninnhold. For dette gis tillegg til basis pris. Tillegg gis dog bare for korn ned til 15% vann. Hvis produsenten tørker til en lågere vannprosent, gjør han dette gratis, men får som nevnt under punkt 1, kompensering for vekstvinn ned til 13,5 % vann. Levering av korn med lågere vanninnhold gir et tap som svarer til det lågere vanninnhold.

For korn med høyere vanninnhold enn basis trekkes for tørkeutgifter. Tørkeutgiftene, enten det gjelder tillegg eller fradrag, er i overensstemmelse med de virkelige tørkeutgifter i gjennomsnitt for kornsiloene. Tørkeutgiftene utgjør for tiden omlag 30 øre pr. 100 kg pr. 1,0 % nedtørking. En skal imidlertid merke seg (se tabellen) at tillegg og trekk for tørking pr. 1,0% vann er større ved vanninnhold under 20% vann. Dette skyldes at det er en engangskostnad å få kornet på tørka og den er den samme enten kornet tørkes 1 eller 4-5 %. I praksis betyr dette at de kornprodusenter som tørker kornet på eget anlegg, bør tørke dette ned til 15 % vann for å få med den høyere godtgjørelse for tørking i området 20-15% vann. Tørkeutgiftene er lik for alle kornarter. Det vises ellers til tabeller hvor prisberegningen vedrørende vanninnhold er vist i detalj. Det vises også til Statens Kornforretnings prisgraderingstabell som ligger til grunn for beregningene.

Prisregulering for tørking og vektendring.

Bygg. Basis Hl.-vekt. Pris kr. 112,- pr. 100 kg

Tørrstoffpris kr. 135,- pr. 100 kg.

Vann %	Tørking kr. pr. 100 kg	Vektendring kg pr. 100 kg	Sum	Pris pr. 100 kg
>13,5	+1,10	+ 5,40	+ 6,50	118,50
13,6 -14,5	+1,10 0	+ 4,05	+ 5,15	117,15
14,6 -15,5	+1,10 0	+ 2,70	+ 3,80	115,80
15,6 -16,5	+0,50 +0,60	+ 1,35	+ 1,85	113,85
16,6 -17,5	0 +0,50	0	0	112,00
17,6 -18,5	-0,50 -0,50	- 1,35	- 1,85	110,15
18,6 -19,5	-0,95 -0,45	- 2,70	- 3,65	108,35
19,6 -20,5	-1,35 -0,40	- 4,05	- 5,40	106,60
20,6 -21,5	-1,70 -0,35	- 5,40	- 7,10	104,90
21,6 -22,5	-2,00 -0,30	- 6,75	- 8,75	103,25
22,6 -23,5	-2,30 -0,30	- 8,10	-10,40	101,60
23,6 -24,5	-2,60 -0,30	- 9,45	-12,05	99,95
24,6 -25,5	-2,90 -0,30	-10,80	-13,70	98,30
25,6 -26,5	-3,20 -0,30	-12,15	-15,35	96,65
26,6 -27,5	-3,50 -0,30	-13,50	-17,0	95,00

Hvis økonomien ved levering av korn med ulikt vanninnhold sees isolert, vil denne bare være avhengig av om tørkeutgiftene ved eget anlegg er høyere eller lågere enn de satser som er omtalt foran og som Statens Kornforretning nytter i prisgraderingstabellene. Forat bildet skal bli fullstendig, er det imidlertid ytterligere to forhold som bør tas i betraktning.

Det ene er at prisgraderingen etter Hl-vekt ikke er den samme for korn med ulikt vanninnhold (se. avsn. om Hl-vekt). For korn med basis Hl-vekt eller høyere er det omtrent samme godtgjørelse for tørking, men for korn med Hl-vekt lågere enn basis avtar den samla justering for tørking med lågere Hl-vekt. Selv om dette skyldes prisgraderingen for Hl-vekt, vil det også virke på økonomien ved tørking.

Ved tørking fra 27 til 15 % vann er forskjellen i samla prisjustering for korn med basis eller høyere Hl-vekt i forhold til korn med lågeste aksepterte Hl-vekt i henhold til tabellen følgende for de ulike kornarter:

III. Prisgraderingstabeller for hektolitervekt og vanninnhold.

Tillegg, fradrag i kroner pr. 100 kg.

Hektolitervekt kg	Vanninnhold i %														
	13,5 eller mindre	13,6 til 14,5	14,6 til 15,5	15,6 til 16,5	16,6 til 17,5	17,6 til 18,5	18,6 til 19,5	19,6 til 20,5	20,6 til 21,5	21,6 til 22,5	22,6 til 23,5	23,6 til 24,5	24,6 til 25,5	25,6 til 26,5	26,6 til 27,5

Hvete — grunnpris kr. 137,00 pr. 100 kg

80,0 eller mer	+9,05	+7,40	+5,75	+3,50	+1,35	±0,80	±2,90	±4,95	±6,95	±8,90	±10,85	±12,80	±14,75	±16,70	±18,65
79,0—79,9	+8,75	+7,10	+5,45	+3,20	+1,05	±1,10	±3,20	±5,25	±7,25	±9,20	±11,15	±13,10	±15,05	±17,00	±18,95
78,0—78,9	+8,40	+6,75	+5,10	+2,85	+0,70	±1,45	±3,55	±5,60	±7,60	±9,55	±11,50	±13,45	±15,40	±17,35	±19,30
77,0—77,9	+8,05	+6,40	+4,75	+2,50	+0,35	±1,80	±3,90	±5,95	±7,95	±9,90	±11,85	±13,80	±15,75	±17,70	±19,65
76,0—76,9	+7,70	+6,05	+4,40	+2,15	0	±2,15	±4,25	±6,30	±8,30	±10,25	±12,20	±14,15	±16,10	±18,05	±20,00
75,0—75,9	+7,35	+5,70	+4,05	+1,80	±0,35	±2,45	±4,50	±6,55	±8,50	±10,40	±12,35	±14,25	±16,15	±18,10	±20,00
74,0—74,9	+7,00	+5,35	+3,70	+1,45	±0,70	±2,75	±4,80	±6,80	±8,70	±10,60	±12,45	±14,35	±16,25	±18,10	±20,00
73,0—73,9	+6,65	+5,00	+3,35	+1,10	±1,05	±3,10	±5,05	±7,00	±8,90	±10,75	±12,60	±14,45	±16,30	±18,15	±20,00
72,0—72,9	+6,35	+4,70	+3,05	+0,80	±1,35	±3,40	±5,35	±7,25	±9,10	±10,95	±12,75	±14,55	±16,35	±18,20	±20,00
71,0—71,9	+6,00	+4,35	+2,70	+0,45	±1,70	±3,70	±5,60	±7,50	±9,35	±11,10	±12,90	±14,65	±16,45	±18,20	±20,00
70,9 eller mindre	+5,65	+4,00	+2,35	+0,10	±2,05	±4,00	±5,90	±7,75	±9,55	±11,30	±13,00	±14,75	±16,50	±18,25	±20,00

Rug — grunnpris kr. 124,00 pr. 100 kg

74,0 eller mer	+8,30	+6,80	+5,35	+3,25	+1,25	±0,75	±2,70	±4,60	±6,45	±8,25	±10,00	±11,80	±13,60	±15,40	±17,20
73,0—73,9	+8,00	+6,50	+5,00	+2,90	+0,95	±1,05	±3,00	±4,90	±6,75	±8,55	±10,35	±12,10	±13,90	±15,70	±17,50
72,0—72,9	+7,70	+6,20	+4,70	+2,60	+0,60	±1,35	±3,30	±5,20	±7,05	±8,85	±10,65	±12,45	±14,20	±16,00	±17,80
71,0—71,9	+7,40	+5,90	+4,40	+2,30	+0,30	±1,70	±3,65	±5,50	±7,35	±9,15	±10,95	±12,75	±14,55	±16,35	±18,10
70,0—70,9	+7,05	+5,60	+4,10	+2,00	0	±2,00	±3,95	±5,85	±7,65	±9,45	±11,25	±13,05	±14,85	±16,65	±18,45
69,0—69,9	+6,75	+5,25	+3,80	+1,70	±0,30	±2,25	±4,20	±6,05	±7,85	±9,60	±11,40	±13,15	±14,90	±16,65	±18,45
68,0—68,9	+6,45	+4,95	+3,45	+1,35	±0,60	±2,55	±4,45	±6,25	±8,05	±9,80	±11,50	±13,25	±14,95	±16,70	±18,45
67,0—67,9	+6,15	+4,65	+3,15	+1,05	±0,95	±2,85	±4,70	±6,50	±8,25	±9,95	±11,65	±13,35	±15,05	±16,75	±18,45
66,0—66,9	+5,85	+4,35	+2,85	+0,75	±1,25	±3,10	±4,95	±6,70	±8,40	±10,10	±11,75	±13,40	±15,10	±16,75	±18,45
65,0—65,9	+5,50	+4,05	+2,55	+0,45	±1,55	±3,40	±5,20	±6,90	±8,60	±10,25	±11,90	±13,50	±15,15	±16,80	±18,45
64,9 eller mindre	+5,20	+3,70	+2,25	+0,15	±1,85	±3,65	±5,40	±7,15	±8,80	±10,40	±12,00	±13,60	±15,20	±16,80	±18,45

Bygg — grunnpris kr. 112,00 pr. 100 kg

66,0 eller mer	+7,60	+6,25	+4,90	+2,95	+1,10	±0,75	±2,55	±4,30	±6,00	±7,65	±9,25	±10,90	±12,55	±14,20	±15,85
65,0—65,9	+7,35	+6,00	+4,65	+2,70	+0,85	±1,00	±2,80	±4,55	±6,25	±7,90	±9,55	±11,20	±12,85	±14,50	±16,15
64,0—64,9	+7,05	+5,70	+4,35	+2,40	+0,55	±1,30	±3,10	±4,85	±6,55	±8,20	±9,85	±11,50	±13,15	±14,80	±16,45
63,0—63,9	+6,80	+5,45	+4,10	+2,15	+0,30	±1,55	±3,35	±5,10	±6,80	±8,45	±10,10	±11,75	±13,40	±15,05	±16,70
62,0—62,9	+6,50	+5,15	+3,80	+1,85	0	±1,85	±3,65	±5,40	±7,10	±8,75	±10,40	±12,05	±13,70	±15,35	±17,00
61,0—61,9	+6,20	+4,85	+3,50	+1,55	±0,30	±2,10	±3,85	±5,60	±7,25	±8,90	±10,50	±12,15	±13,75	±15,35	±17,00
60,0—60,9	+5,95	+4,60	+3,25	+1,30	±0,55	±2,35	±4,10	±5,80	±7,45	±9,05	±10,60	±12,20	±13,80	±15,40	±17,00
59,0—59,9	+5,65	+4,30	+2,95	+1,00	±0,85	±2,60	±4,30	±6,00	±7,60	±9,15	±10,75	±12,30	±13,85	±15,45	±17,00
58,0—58,9	+5,40	+4,05	+2,70	+0,75	±1,10	±2,85	±4,55	±6,20	±7,75	±9,30	±10,85	±12,40	±13,90	±15,45	±17,00
57,0—57,9	+5,10	+3,75	+2,40	+0,45	±1,40	±3,10	±4,75	±6,40	±7,95	±9,45	±10,95	±12,45	±13,95	±15,50	±17,00
56,9 eller mindre	+4,80	+3,45	+2,10	+0,15	±1,70	±3,35	±5,00	±6,55	±8,10	±9,60	±11,05	±12,55	±14,05	±15,50	±17,00

Havre — grunnpris kr. 105,00 pr. 100 kg

54,0 eller mer	+7,20	+5,95	+4,70	+2,80	+1,05	±0,70	±2,45	±4,10	±5,70	±7,30	±8,85	±10,40	±11,95	±13,55	±15,10
53,0—53,9	+6,95	+5,70	+4,40	+2,55	+0,80	±1,00	±2,70	±4,35	±5,95	±7,55	±9,10	±10,65	±12,25	±13,80	±15,35
52,0—52,9	+6,70	+5,40	+4,15	+2,30	+0,55	±1,25	±2,95	±4,60	±6,25	±7,80	±9,35	±10,95	±12,50	±14,05	±15,65
51,0—51,9	+6,40	+5,15	+3,90	+2,05	+0,25	±1,50	±3,20	±4,90	±6,50	±8,05	±9,65	±11,20	±12,75	±14,30	±15,90
50,0—50,9	+6,15	+4,90	+3,65	+1,75	0	±1,75	±3,50	±5,15	±6,75	±8,35	±9,90	±11,45	±13,00	±14,60	±16,15
49,0—49,9	+5,90	+4,65	+3,35	+1,50	±0,25	±2,00	±3,70	±5,35	±6,90	±8,45	±10,00	±11,55	±13,05	±14,60	±16,15
48,0—48,9	+5,65	+4,35	+3,10	+1,25	±0,55	±2,25	±3,90	±5,50	±7,10	±8,60	±10,10	±11,60	±13,15	±14,65	±16,15
47,0—47,9	+5,35	+4,10	+2,85	+1,00	±0,80	±2,45	±4,10	±5,70	±7,25	±8,70	±10,20	±11,70	±13,20	±14,65	±16,15
46,0—46,9	+5,10	+3,85	+2,60	+0,70	±1,05	±2,70	±4,30	±5,90	±7,40	±8,85	±10,30	±11,75	±13,25	±14,70	±16,15
45,0—45,9	+4,85	+3,60	+2,30	+0,45	±1,30	±2,95	±4,55	±6,05	±7,55	±9,00	±10,40	±11,85	±13,30	±14,70	±16,15
44,9 eller mindre	+4,60	+3,30	+2,05	+0,20	±1,60	±3,20	±4,75	±6,25	±7,70	±9,10	±10,50	±11,95	±13,35	±14,75	±16,15

Når en i ovenstående tabeller innenfor samme vanninnholdsclasser finner forskjellig trekk/tillegg, skyldes dette regulering for hl.vekt. Ved å gå inn i basisklassen for hl.vekt finner en regulering for tørkeutgifter og vekt tap ved tørking som vist nedenfor.

Vanninnhold %

	13,5 eller mindre	13,6 til 14,5	14,6 til 15,5	15,6 til 16,5	16,6 til 17,5	17,6 til 18,5	18,6 til 19,5	19,6 til 20,5	20,6 til 21,5	21,6 til 22,5	22,6 til 23,5	23,6 til 24,5	24,6 til 25,5	25,6 til 26,5	26,6 til 27,5
Tørkeutgifter:	+1,10	+1,10	+1,10	+0,50	0	±0,50	±0,95	±1,35	±1,70	±2,00	±2,30	±2,60	±2,90	±3,20	±3,50
Reg. Hvete	+6,60	+4,95	+3,30	+1,65	0	±1,65	±3,30	±4,95	±6,60	±8,25	±9,90	±11,55	±13,20	±14,85	±16,50
for Rug	+5,95	+4,50	+3,00	+1,50	0	±1,50	±3,00	±4,50	±5,95	±7,45	±8,95	±10,45	±11,95	±13,45	±14,95
vekt- Bygg	+5,40	+4,05	+2,70	+1,35	0	±1,35	±2,70	±4,05	±5,40	±6,75	±8,10	±9,45	±10,80	±12,15	±13,50
tap: Havre	+5,05	+3,80	+2,55	+1,25	0	±1,25	±2,55	±3,80	±5,05	±6,35	±7,60	±8,85	±10,10	±11,40	±12,65

For korn med vanninnhold over 27,5 % økes trekket i samsvar med lavere tørrstoffinnhold og høyere tørkeutgifter.

Kornart	Pr. 1,0 kg Hl-vekt	I alt ved lågeste Hl-vekt
Hvete	0,34 øre pr. kg korn	2,05 øre pr. kg korn
Rug	0,31 " " "	1,85 "
Bygg	0,28 " " "	1,70 "
Havre	0,25 " " "	1,50 "

Tallene viser at en har størst godtgjørelse for å tørke korn med basis eller høyere Hl-vekt. Reduksjonen i godtgjørelse for korn med Hl-vekt lågere enn basis er 0,25 - 0,34 øre pr. kg korn pr. 1,0 kg lågere Hl-vekt.

Oppmerksomheten skal også henledes på et annet forhold, nemlig at Hl-vekten av korn stiger ved tørking. Ved tørking av korn på eget anlegg får en derfor, i tillegg til de foran beregnede godtgjørelser for tørking, også et større eller mindre pristillegg, fordi kornpartiet går opp en eller flere Hl-vekt klasser. Det foreligger lite av undersøkelsen som kan vise hvor stor stigning i Hl-vekt det kan regnes med under tørking. De resultater som er oppnådd viser store variasjoner avhengig av sorter, varens kondisjon og varebehandlingen. Det er imidlertid på det rene at tørking virker ulikt sterkt på Hl-vekten hos de forskjellige kornarter. I gjennomsnitt kan det som en rettesnor antydes følgende tall for stigning i Hl-vekt pr. 1,0 % nedgang i vanninnhold i området 30 til 15 %.

Hvete	0,90 kg
Rug	0,80 "
Bygg	0,50 "
Havre	0,50 "

Ved tørking av bygg fra 25 til 15 % skulle Hl-vekten etter disse tall stige med ca. 5,0 kg svarende til et pristillegg på ca. 1,3 øre pr. kg. For hvete skulle den samme nedtørking gi ca. 9,0 kg høyere Hl-vekt og et pristillegg på ca. 3,0 øre pr. kg. For bygg utgjør dette pristillegget vel 30 % og for hvete ca. 75 % av de tørkeutgifter som er innebygget i prisgraderingstabellen for å tørke kornet ned 10 prosentenheter.

En forutsetning for å oppnå de nevnte pristillegg for auka Hl-vekt etter tørking er at kornpartiet både før og etter tørking har en Hl-vekt som ligger innenfor det område som gir prisdifferensiering, f.eks. for hvete mellom 70 og 80 kg. Hvis Hl-vekten ved tørking er kommet over 80 kg, blir det ikke full uttelling for aukingen i Hl-vekt. I annet tilfelle kan tørking av et kornparti med særs låg Hl-vekt, bringe dette inn på tabellen

slik at det kan avregnes som matkorn. Disse forhold bidrar til å bedre økonomien ved tørking av korn på eget anlegg i vesentlig grad. Utover dette skal en i denne forbindelse ikke nærmere drøfte økonomien eller andre forhold vedrørende tørking av korn.

Hl-vekt er den andre av de kvalitetsegenskaper som bestemmes objektivt og som ligger til grunn for prisgradering etter oppsatte tabeller. Prisgraderingen etter Hl-vekt bygger ikke på et tilsvarende eksakt beregningsgrunnlag som prisjusteringen for vanninnhold. Tidligere ble det regnet med at mjølutbyttet for hvete var proposjonalt med Hl-vekten av varen. Ved den nå brukte mølleteknikk betyr ikke Hl-vekten av kornet så mye, men det er ikke tvil om at korn med høg Hl-vekt i de aller fleste henseende er en bedre og verdifullere møllevare enn korn med låg Hl-vekt. Hvor stor prisdifferensieringen etter Hl-vekt bør være, kan imidlertid være gjenstand for diskusjon, fordi en ikke har undersøkelser som nøyaktig viser hva en differanse i Hl-vekt er verd ved bruk av korn til ulike formål.

Følgende sammenstilling viser prisgraderingen etter Hl-vekt.

Kornart	Basis Hl-v. kg	Prisgradering i området Hl-vekt kg.	Prisgradering øre pr. kg pr. 1,0 kg diff. i Hl-vekt.
Hvete	76,0-76,9	70-80	0,30-0,35
Rug	70,0-70,9	64-74	0,30-0,35
Bygg	62,0-62,9	56-66	0,25-0,30
Havre	50,0-50,9	44-54	0,25-0,30

Den ovenfor nevnte prisgradering etter Hl-vekt gjelder for korn med basis vanninnhold (17,0%) og lågere. Likeledes for korn med 17-27 % vann for Hl-vekter over basis for de respektive kornarter. For korn med 17-27 % vann men med Hl-vekt lågere enn basis trapper fradragene for Hl-vekt jevnt av fra 17 til 27% vann, slik at det for korn med 27% vann og over ikke trekkes i pris for låge Hl-vekter. Med denne prisgradering vil det følgelig være mer fordelaktig å levere korn med høgt vanninnhold når Hl-vekten er låg enten dette skyldes sortene eller varekvaliteten, fordi det som nevnt, ikke trekkes for Hl-vekt under basis når kornet har høgt vanninnhold.

Foran er omtalt de to kvalitetsegenskaper som bestemmes på objektiv måte, nemlig vanninnhold og Hl-vekt. For disse egenskaper er prisen fastsatt for en basis kvalitet, i dette tilfelle er midlere kvalitet, som gir anledning til både tillegg og fradrag i prisen for korn av bedre, henholdsvis svakere kvalitet.

For de øvrige kvalitetsegenskaper, som bedømmes skjønnsmessig etter fastlagt retningslinjer, gjelder at basis kvalitet og basis pris forutsetter beste kvalitet, d.v.s. at det eventuelt bare kan trekkes i pris for disse kvalitetsegenskaper.

Vurderingen av de nevnte kvalitetsegenskaper er strengere for hvete og rug enn for bygg og havre. En del kvalitetsskader er også lettere å se på de nakne kornarter enn for de som har inneragnene sittende fast på kornet etter tresking. Omtalen av de skjønnsmessig bedømte egenskaper er i det vesentlige etter Statens Kornforretningsprisgraderingstabeller. Som hovedregler gjelder:

Hvete og rug. For følgende feil trekkes inntil 8 % av grunnprisen: Mørk farge, værskade, dårlig lukt, sot, skade av dyr og insekter, innblanding av vikker.

For følgende feil trekkes inntil 5 % av grunnprisen:

Grodde korn, dårlig eller ujevn modning, hard tresking, innhold av mjøldrøye, små og skrumpne korn.

Bygg og havre. For følgende feil trekkes inntil 5 % av grunnprisen:

Avskallet havre, treskeskadd bygg, mørkfarge, værskade, dårlig lukt, lagringsskade, skader av dyr, insekter, bakterier og sopp.

For følgende feil trekkes inntil 3 % av grunnprisen:

Grodde korn, dårlig og ujevn modning, dårlig tining, innhold av mjøldrøye og småkorn.

For andre feil enn de som er spesifisert ovenfor, trekkes skjønnsmessig etter feilens betydning. Dette gjelder for alle kornarter.

For innblanding av inntil 9 vektprosent avfall (dårlig rensing) og for innblanding av inntil 10 % billigere kornart i dyrere, trekkes inntil 8 % av grunnprisen. Blanding av hvete og rug hvor ingen art utgjør mer enn 90 %, avregnes som rug og vurderes etter prisgraderingstabellen for rug.

Blandinger hvori inngår andre kornarter, men ingen utgjør mer enn 90 %, avregnes som blandkorn etter pris pr. f.e., for tiden 103 øre pr. f.e.

For blandkorn bestemmes ikke Hl. vekt.

Korn med innblanding av erter avregnes på basis av grunnprisen for vedkommende kornart uten tillegg eller fradrag for ulik mengde erter i blandingen. For korn med over 5 % erter bestemmes ikke H1-vekt. og prisgraderingen etter vanninnhold foretas som for basis H1-vekt for vedkommende kornart.

Samla trekk for kvalitetsfeil (undtatt vanninnhold, H1-vekt og forurensninger) for bygg og havre er begrenset oppad til 8 % av grunnprisen.

For hvete og rug gjelder ingen slik begrensning.

Korn med så høgt vanninnhold at det krever særbehandling, kan avvises som matkorn. Det samme gjelder korn hvor andre kvalitetsegenskaper er meget svake. Vare med over 6 % grodde korn, over 10 % knuste korn eller over 25 % avskallet havre avvises som matkorn. Korn med over 9 % forurensninger (avfall) kan også avvises, eventuell at det trekkes 1,0 % i pris for hver prosent forurensningene overstiger 1,0 %.

Beiset eller muggent korn tas ikke imot hverken til mat eller for.

For den andre kvalitetsgruppe av korn som Statens Kornforretning kjøper, nemlig korn av forkvalitet foreligger det ikke tilsvarende detaljerte forskrifter for kvalitetsvurderingen. Prisen er også betydelig lågere enn for matkorn. I praksis er det slik at korn som i en eller flere kvalitetsegenskaper ikke tilfredsstiller de oppsatte krav til matkvalitet, men som anses skikket til for, blir avregnet til forkornpris. Fra 1. juli 1975 er relasjonen mellom basispriser for korn til mat og korn til for følgende: Priser i kr. pr. 100 kg.

Kornart	Matkvalitet	Forkvalitet	Diff.
Hvete	137	107	30
Rug	124	103	21
Bygg	112	103	9
Havre	105	96	9
Blandkorn		103 pr. f.e.	

For bygg er det et fjellbygdstillegg på 4 øre pr. kg.

Basisprisen for førkorn gjelder for vare med vanninnhold 16,6-17,5 % og som er fullverdig førvare. For vare med lågere vanninnhold gis tillegg og for vare med høgere vanninnhold gjøres fradrag som for matkorn. Det gjøres fradrag i prisen for kvalitetsfeil som nedsetter forverdien, dog uten at det nærmere spesifisert hvordan kvalitetsvurderingen utføres.

Foran er gjort rede for hovedtrekkene i prisgraderingen av norsk korn. Nedenfor er stilt sammen en del tall som viser vanninnhold og hvordan avregningsprisen for matkorn i en del år i gjennomsnitt har vært i forhold til basis pris.

År	Vann %		Pris i forhold til basis, prosent.	
1932-39	16,4		+1,5	
1945-50	17,5		-0,8	
1951-55	19,6		-5,7	
1956-60	20,5		-5,8	
1961	19,7		-2,3	
1962	23,5		-7,4	
1963	19,3	21,2	-3,7	-4,4
1964	21,2		-4,2	
1965	22,2		-4,5	
1966	20,0		-1,4	
1967	20,0		-2,4	
1968	17,9	18,7	-0,2	-1,9
1969	16,8		-0,3	
1970	18,9		-5,2	
1971	17,4		-0,6	
1972	17,0		-0,6	
1973	17,1			
1974	18,8			

I avregningsprisen inngår justering for vanninnhold, tørkekostnader, H1-vekt og andre kvalitetsfeil. Den innbefatter også eventuelle tillegg for lagring. Pristrekkene for kvalitetsfeil framgår derfor ikke direkte av avregningsprisen. Særlig i de seinere år har tillegg for lagring bidratt til å dekke over pristrekkene for kvalitetsfeil. Tilsvarende tall som viser avregningsprisen for førkorn foreligger ikke.

Statens Kornforretnings prisgraderingssystem, som er referert og kommentert foran, gjelder for korn til mat. Det ledende prinsipp under vurderingen av kvaliteten er kornets bruksverdi til matmjøl, gryn eller andre kornprodukter til mat. For korn til fôr har en selvfølgelig også de tilsvarende intensjoner.

Hvis en skal vurdere det foreliggende prisgraderingssystem ut fra denne målsetting, skal en først være oppmerksom på at kravet til rask og rutinemessig gjennomføring av kvalitetsvurderingen og prisfastsettelsen i praksis legger restriksjoner på et hvert system av denne art. Det gjelder i første rekke mulighetene for å få bestemt flere kvalitetsegenskaper på objektiv måte. Dette er et spørsmål om analysekapasitet som igjen er et spørsmål om hvor mye kvalitetsvurderingen og prisfastsettelsen som sådan skal koste. Hvis en i første omgang ser bort fra slike restriksjoner på kvalitetsvurderingen, vil en anse at det i det system som praktiseres legges for liten vekt på de uopprettelige skader på viktige kvalitetsegenskaper f. eks. groskade, modningsgrad, lagerskade, næringsverdi, teknologisk kvalitet m.v. Av disse grunner representerer kvalitetsvurderingen og prisgraderingen neppe heller et sterkt nok insitament til produksjon av korn med bedre kvalitet. Med de nåværende markedskrav må det anses ønskelig å bedre kvaliteten av norsk avlet korn både til mat og til fôr. Det beste middel til å oppnå dette er utvilsomt en sterk prisdifferensiering basert på varens bruksverdi også for korn til fôr, og andre anvendelser enn til mat.